

'Где се чувају биљни генетички резерви планете'

Автор(и): Растителна защита
Дата: 24.01.2021 Брой: 1/2021

Špicbergen, ili Svalbard, kako ga zovu u Norveškoj, je arktički arhipelag koji se sastoji od tri velika i brojnih malih ostrva. Većina ekspedicija ka Severnom polu kreće odavde. Iako je deo Norveške, arhipelag ima poseban međunarodni status koji omogućava brojnim zemljama da tamo obavljaju ekonomske aktivnosti.

Najveći turistički grad na arhipelagu je norveški Longjirbjen, a drugi po veličini je rusko naselje Barenburg. Prosečna mesečna temperatura kreće se od +4,4 stepena u julu do -20,7 stepeni u februaru. Veći deo teritorije prekriven je ledenjacima, koji se poslednjih godina aktivno tope usled globalnog zagrevanja.

Sve znamenitosti u Longjirbjenu označene su kao najsevernije. Ovde se takođe nalazi i Globalno trezoriste semena – ogromna kolekcija semena, koju je Norveška osnovala pod pokroviteljstvom UN 2006. godine.

Radi eufonije naziva se novim "Nojevim arkom". Strateški cilj je sprečiti uništenje biljne raznovrsnosti u slučaju globalne planetarne katastrofe, poput nuklearnog rata, udara asteroida, drastičnih promena u klimatskoj i fitosanitarnoj sredini. U objektu koji se nalazi na dubini od 120 m, zaštićenom vratima od oklopa, čuva se oko 4,5 miliona akcesija, pri čemu je za svaku zemlju izdvojen poseban prostor. Špicbergen nije izabran slučajno – zbog hladnog vremena ovde, akcesije neće biti oštećene čak i u slučaju kvara rashladnih jedinica.

Kakvo je učešće Bugarske u ovom velikom projektu?

Čitamo mišljenje v. prof. dr Gergane Deševe, rukovodioca Nacionalne banke gena u Institutu za biljne genetičke resurse u Sadovu:

"Očuvanje biljne raznovrsnosti je složen interdisciplinarni proces, koji je predmet različitih nacionalnih i međunarodnih inicijativa. Evropska zajednica pridružuje se naporima u ovom pravcu organizovanjem Evropskog kooperativnog programa za biljne genetičke resurse (ECPGR). Jedan od prioriteta programa je uvođenje usklađenih mehanizama za očuvanje, evaluaciju i dokumentovanje akcesija. Institut za biljne genetičke resurse (IPGR) u Sadovu je nacionalni koordinator za očuvanje raznovrsnosti usevnih biljaka i njihovih divljih srodnika u okviru ECPGR-a. Nacionalna *ex situ* kolekcija u banci gena IPGR-a deo je evropskog elektronskog kataloga za biljne genetičke resurse EURISCO (<http://eurisco.ecpgr.org/>). Baza podataka (BGR Nacionalni inventar) uključuje pasoške podatke za 69.435 akcesija, opisanih prema FAO/Bioversity deskriptoru (2017). Od 2009. godine bugarska kolekcija deo je evropskog integrisanog sistema banaka gena – AEGIS (<http://aegis.cgiar.org>). Uslov za uključivanje biljnih genetičkih resursa u AEGIS bazu podataka je bezbednosno dupliciranje akcesija u Globalnom trezoristu semena. 2014. godine IPGR je poslao prvih **933 akcesije tipičnih bugarskih sorti i lokalnih populacija** na čuvanje u Svalbardu prema potpisanom sporazumu sa Ministarstvom poljoprivrede i hrane Norveške. Nacionalna kolekcija uključuje akcesije **žitarica, zrnastih mahunarki i povrtarskih useva**. Bugarska se svrstala među prve evropske zemlje (posle Nemačke, Norveške, Irske i Češke) koje su deponovale originalne biljne akcesije za buduće generacije u novoj "Nojevoj arci". Namera našeg instituta je da obogati kolekciju, imajući u vidu činjenicu da **banka gena u Sadovu održava jednu od najbogatijih kolekcija u Evropi**, ali nažalost sputava nas nedostatak ciljanog finansiranja za regeneraciju akcesija i pokrivanje visokih transportnih troškova."

Pošiljka sa bugarskim akcesijama biljnih genetičkih resursa predata na odgovorno čuvanje u Globalno trezoriste semena u Svalbardu, Norveška